

آسیب شناسی یک جایزه شعر

رویکردی به جایزه شعر نیما

آرش نصرت‌اللهی

شعر ما، خود را از مسیر سنتی به آنچه شعر امروز ما نامیده می‌شود، رسانده است. ساختارشکنی‌های ادبی در جامعه چیزی نبود که به آسانی به‌دست آید، آن هم در ۷۰، ۸۰ سال پیش که آقای نیسمای عزیز از پرچمداران این ساختارشکنی به حساب می‌آمد. نیما، که حالا بخشی از دوستان من، نامش را بر لوحه جایزه شعری می‌چسباند! البته من این انتخاب نام را برای جایزه شعر امروز ما به‌خصوص در حوزه چاپ کاغذی و درج اینترنتی که به ترتیب مظاهر مدرنیسم و پست مدرنیسم هستند، شایسته می‌دانم و این را هم می‌دانم که جامعه مدرنیزه نشده ما با چنگ زدن به چند شاخص پست مدرنیستی، در خود دودیده غربی شده است! انقلاب نهفته در نام نیما در حافظه تاریخی شاعران این سرزمین، شایستگی و بایستگی این انتخاب نام را تبیین می‌کند با این توضیح که این انتخاب خود التزامی است برای سنجیدگی انتخاب‌هایی که در حوزه‌های مربوط، از طرف برگزارکنندگان آن، صورت می‌گیرد. در نظر داشته باشیم که تاریکی‌های بسیاری در برابر دوستان برگزارکننده هست و به قول خود نیما:

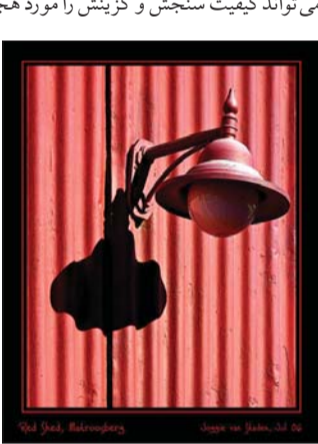
. . . / هست شب، هم چو روم کرده تنی گرم دراستاده هوا، / هم از این روست نمی‌بیند اگر گمشده‌ی راهش را / . . .

لارنس پیرن در کتاب «Sound and Sense» اینچنین می‌نویسد: «هرگز نباید قبل از آنکه شعری را خوب بفهمیم، به ارزیابی آن پردازیم تا وقتی که توان درک عمیق شعری از نداشته باشیم، قضایوتی که درباره آن می‌کنیم ارزشی نخواهد داشت. . . . در ارزیابی شعر، مانند ارزیابی هر اثر هنری دیگر، لازم‌است سه پریش اساسی مطرح شود:

۱- هدف اصلی آن چیست؟
۲- تا چه حد به این هدف دست یافته است؟
۳- این هدف تا چه اندازه مهم است؟»

موارد سه‌گانه بالا، یک کلمه مشترک دارند و آن «هدف» است. استنباط من این است: هدف نه به معنی رواج روایت کل در متن بلکه هدف به معنی طی پروسه‌یی در متن است که متن را قابل ارائه کند به قول خودمان!

نگرانی در اینجا است؛ هدف که من از آن به جوهره یاد می‌کنم، در انبوه شعر نادیده گرفته شود. انبوه شعر که به‌خصوص به علت وجود فضای مجازی در این جایزه و همچنین بازه زمانی سه‌ساله آن می‌تواند کیفیت سنجش و گزینش را مورد هجوم

قرار دهد! بنابراین نتیجه زحمات دوستانم را که قطعاً سخت و بسیار خواهد بود، علاوه بر معضلات و ناملایمات خارج از متن، شاخص‌های درون متنی نیز تهدید می‌کند! یکی از این درون متنی‌ها، داوری این جایزه ادبی است. اجرای جایزه شعر به علت عمیق بودن درون یافتگی در شعر، دشوارتر و نسبی‌تر از سایر انواع ادبی است.

پرسشی که به ذهن می‌رسد این است که چرا اغلب برای بازی فوتبال بین استقلال و پرسپولیس، داوران معتبر جهانی را با صرف هزینه‌های هنگفت، به ورزشگاه آزادی می‌آورند؟! به نظر می‌رسد اعتبار نام این داوران، نقطهٔ ثقل بازی یاد شده است و به این ترتیب ناعادلی ذاتی این رقابت به مشکلات بی‌شمار برگزار آن، اعم از نبود امکانات مناسب، بی‌ملاحظگی عده‌یی هموطن یا عدم تناسب درآمد بازیکنان با داوران این کشور، افزوده نمی‌شود!

امروز یاری گرفت تا داوری جایزه‌های شعر تا حد امکان، نزدیک به مقبول جمع باشد. از راهکارهایی مثل انتشار نام داوران و آمار آرای داوران در مرحله نهایی همراه با آثار انتخاب شده برای این مرحله نهایی نیز می‌توان استفاده کرد. این امر باعث می‌شود داوران در صورت دارا بودن اعتبار کافی، نسبت به انتخاب‌های خود حساسیت بیشتری نشان داده و با توجه به پشتوانه ادبی خویش، در معرض انتخاب درست‌تری قرار بگیرند! گرچه این پیشنهاد، ظرفتی بالاتر از آنچه هست را نزد اهالی شعر، می‌خواهد! اما تمام آنچه را که در سطرهای بالا کاشته‌ام، آفت نبود منابع مالی، می‌تواند بخورد! و چیزی از کشتزار عزیز واژه‌ها باقی نگذارد. به‌خصوص که جایزه نیما یک جایزه غیردولتی است و گریبانش در دست اقتصاد امروز ما! شعر و هر چه مثل شعر، برای شادمانی انسان آفریده می‌شود! پس برای آنکه این متن با خیال بد آفت آن به پایان نرسد، فکر می‌کنم به اینکه جایزه شعر نیما، داوران و منتخبان و نامتخبان خود را سر سفره‌ی جمع می‌کند و رهایی اندیشه انسان را جشن می‌گیرد!

نگاهی به رمان «کافه پیانو»

جنگیدن با همه چیز و همه کس برای صلح

جواد عاطفه

کافه پیانو

فرهاد جعفری

نشر چشمه

چاپ اول: ۱۳۸۷

تیراژ: ۱۷۰۰

قیمت: ۳۰۰۰ تومان

دهد. در چنین حالتی است که خرد انسان به عنوان فاعل شناس یا همان سوژه محسوب می‌شود و جهان به ذات و تشخیص ذاتی خودشان ابرژه محسوب می‌شود. در رمان کافه پیانو سوژه در تقابل با ابرژه، نگاهی خاص، تحلیلگر و ریزبین را به‌نویسنده داده و او را از بطن مسائل چیزها که به مثابه اشبای موجود در جهان داستانی نویسنده است کشانده، از او یک راوی بی‌واسطه با داستانی بی‌هیچ رنگ و «بوی ایدئولوژیک» یا «دفاع ایدئولوژیک» به بار می‌آورد. نگاهی که به نگاه و اندیشه هاینرش بل در رمان مانا و سترگ خود «عقاید یک دلک» نزدیک شده و شخصیت «کافی من»

داستان را به «شنیر هانس» شبیه کرده است. راوی در پی بازگویی «حقایق تلخ» زندگی، متنفذ از «متوسط بودن» از روزمرگی حاکم در زندگی فراری بوده، نهایتاً خودش و جهان اطرافش را غرق در این روزمرگی می‌بیند. او به هیچ چیز جز انسان با ضعف‌ها و سادگی‌اش اعتقاد ندارد. آن‌را تغییر دهند، با آغاز و پایان‌هایی بی‌ربط در فصل‌های ابتدایی رمان که هیچ لزومی هم ندارد که به یک بعد منطقی

به بهانه انتشار کتاب «ارمغان ایرانی»

دور از ابهام

محمدصادقی

برسند، شرایط را برای حضور یک مهاجم آماده کرده، قصه و داستان اصلی‌اش را طرح می‌زند. «صفرورا»، جاندارترین شخصیت رمان چه به لحاظ اکت داستانی و چه از نظر دگراندیشی ذاتی خود، کافه‌پیانو را به سمت و سویی می‌برد که شاید نهایتاً به «هشت دقیقه طلایی» غروب خورشید ختم شود. تا قبل از حضور صفرورا به ذات و تشخیص ذاتی خودشان می‌داند. اشیا و نام‌ها همگی در این کافه‌جان دارند، نفس می‌کشند و روزگار خودشان را با وظایف محوله به آنان می‌گذرانند. گویی «هرچیز» «جسد وظیفه» خودش است. «زرسمنس»، «التدی وارهول»، «فرهاد»، «گزنیکا»، «مریلین مونرو»، «سیگار پیچ روسی»، «شارون استون»، «آل جی»، «مجله یک هفت» و . . . کاراکتری واحد را اجرا می‌کنند. انسان در مقابل چنین جهانی که هرچیز ذات و ماهیت خود را داشته

و همه زنده و حاضر در جهان داستانی نویسنده وجودی لازم دارند به راحتی و به ساده‌ترین شیوه ممکن به همه چیز، حتی تغییر نقش‌ها در زندگی و شروعی تازه در نقشی دیگر عادت می‌کند. نویسنده با برش‌هایی از یک روزمرگی مطلق؛ روزمرگی که گویی چیز‌هایی می‌خوانند آن‌را تغییر دهند، با آغاز و پایان‌هایی بی‌ربط در فصل‌های ابتدایی رمان که هیچ لزومی هم ندارد که به یک بعد منطقی

به نقد آنان می‌پردازد. هر چند شاید خودش را هم از این قاعده نقد مستثنی نکند. در اوج هیجان داستانی به ذهنیت‌های خود بها داده، آنها را تمام و کمال بازگو می‌کند و با نگاه «هولدن کالفیلدی» و روایت سلینجری خود به مخاطب اثرش ثابت می‌کند که خوب می‌بیند، همه چیز را با جزئیاتش و همین جزئیات است که نقشی اساسی را در کلیت داستان ایفا می‌کند. کافه‌پیانو در جغرافیای همه جای هیچ کجای داستان، نامدارترین جغرافیای داستانی را داشته، هویتی مستقل و مجزا نسبت به همه رمان یافته، بدل به چهارراه حوادثی می‌شود که آدم‌هایی خاص و معمولی را در خود جمع کرده دنیایی از اضداد را تصویر می‌کند. بی شک بخت حضور با آثانی است که متفاوت می‌اندیشند و در حالی که «عین خودشان» هستند، خودشان نیستند!

نویسنده در جهان داستانی خود به مشاهده می‌پردازد؛ مشاهده‌اش را روی هم می‌گذارد و به آن جان می‌دهد و ریشه اصلی آن را بیرون می‌کشد، ولی نه از نظری که به آنها جان داده. او «مسوول رویاهای خودش است» و همچون کسی که روی آب راه می‌رود، تلنگری لطیف را به جان و روح مخاطب خود زده، جملات طلایی زیادی را بر ذهن مخاطب نشانده، جدی‌ترین و مستقل‌ترین رمان این سال‌ها را به بار می‌آورد؛ رمانی که بشارت حضور پرقدرت خالقش را فریادی می‌کند. . . . کافه‌پیانو یک اتفاق است، همین!

معرفی کتاب

ناگهان مرگ

اختراع انزوا
پل استر
ترجمه: بابک تبرایی
نشر افق
چاپ اول: ۱۳۸۷
قیمت: ۴۵۰۰ تومان
تعداد: ۲۰۰۰ نسخه

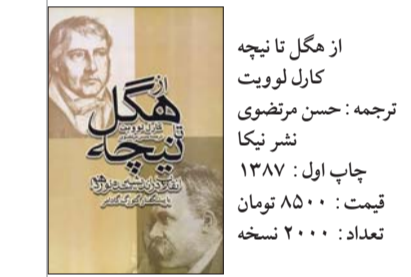
«یک روز، زندگی هست. مردی مثلاً، در سلامت کامل، نه حتی پیر؛ بی هیچ سابقه‌یی از بیماری. همه چیز همان‌طور است که بود، همان‌طور که خواهد بود. هر روزش را می‌گذراند، سرش به کار خودش است و رویایش منحصر به همان زندگی است که پیش رو دارد و بعد ناگهان مرگ از راه می‌رسد.»

این، آغاز «اختراع انزوا» است. «اختراع انزوا» یکی از تازه‌ترین کتاب‌های ترجمه‌شده «پل استر» است.

«پل استر» در ایران مشهورتر از آن است که نیازی به معرفی داشته باشد. در «اختراع انزوا»، دغدغه‌های همیشگی «پل استر» با خاطراتی تکه‌تکه که مرگ پدر راوی آنها را برانگیخته و از بستوی ذهن بیرون کشیده، گره خورده است. مترجم در مقدمه این رمان می‌نویسد: «این کتاب نه رمان است و نه مقاله؛ چیزی است بینابین، با زبانی بینابین.

نکته چشمگیرش در نگاهی کلی، استفاده بدیع استر از تکنیک‌های داستانی برای روایت و تفسیر حوادث واقعی و شخصی است. در اینجا جهان ذهنی نویسنده به واسطه استعاره‌ها، بیان‌های ضربتی و مستقیم خاطرات، نقل‌قول‌ها، مشابهت‌سازی‌های داستانی و . . . در دو پاره مرتبط با هم، اما با فاصله زمانی و دو راوی و لحن و پس‌زمینه متفاوت با جهان عینی وی درهم آمیخته و حاصلی فراتر از تجربه شخصی نویسنده را پدید می‌آورد. این تاملی گسترده در نفس است.»

از هگل تا نیچه

از هگل تا نیچه

کارل لوویت

ترجمه: حسن مرتضوی

نشر نیکا

چاپ اول: ۱۳۸۷

قیمت: ۸۵۰۰ تومان

تعداد: ۲۰۰۰ نسخه

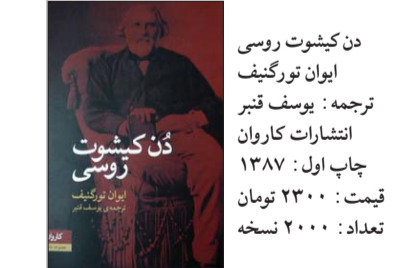
کتاب «از هگل تا نیچه» نوشته کارل لوویت، ترجمه حسن مرتضوی، با پیشگفتار گئورگ گادامر، مهم‌ترین اثر کلاسیک درباره فلسفه و تاریخ اندیشه قرن نوزدهم است و بنا به نظر بسیاری از دانش‌پژوهان فلسفه، این کتاب، ارزشمندترین اثر نویسنده است.

به نظر لوویت، هگل و نیچه «دو قله بی‌شمرده می‌شوند که مسیر تاریخ اندیشه در آسمان قرن نوزدهم بین آنها کشیده شده است.»

این کتاب، تاریخچه‌یی فلسفی و فرهنگی از این قرن و تاثیر آن بر قرن بیستم در اختیار می‌گذارد. لوویت در این کتاب با بررسی رابطه هگل و گوته آغاز می‌کند، سپس این موضوع را مورد بحث قرار می‌دهد که شاگردان هگل به ویژه مارکس و کی‌یر که گور، چگونه اندیشه‌های استاد را تفسیر- با بازتفسیر- کردند. آن‌گاه به ارزیابی عمیق فیلسوفان برجسته‌یی چون فوئرباخ، اشتیتر و شلینگ تا نیچه می‌پردازد.

نشر نیکا این کتاب را با تیراژ ۲۰۰۰ نسخه و قیمت ۸۵۰۰ تومان روانه کتابفروشی‌ها کرده است.

دن کیشوت تورگنیف

دن کیشوت روسی

ایوان تورگنیف

ترجمه: یوسف قنبر

انتشارات آفرین

چاپ اول: ۱۳۸۷

قیمت: ۲۳۰۰ تومان

تعداد: ۲۰۰۰ نسخه

«تازی‌های کوچک که خرگوش نزدیک شده بودند. خرگوش لحظه‌یی چمباتمه زد، با سرعت از راه رفته برگشت و از کنار برمولای گذشت و وارد بوته‌ها شد. تازی‌های کوچک شبانان او را تعقیب کردند. سوار خسته و کوفته، از توان بازمانده‌اش بهره جست و شمرده و منقطع فریاد کشید: مراقب- باش رفیق!

برمولای تفنگش را شلیک کرد. خرگوش تیرخورده روی علف خشک و هموار معلق زد، در هوا پرید و سپس در میان دندان‌های سگی که پی در پی گاز می‌گرفت، جیب رفت انگیزی کشید.»

این تکه‌یی بود از قصه «دن کیشوت روسی» در مجموعه‌یی به همین نام از «ایوان تورگنیف» که پیش از این آثاری چون «پدران و پسران»، «رودین»، «یادداشت‌های شکارچی» و . . . از او به فارسی ترجمه شده است.

«دن کیشوت روسی» مجموعه چهار قصه است از این نویسنده به‌نام‌های «مومو»، «دن کیشوت روسی»، «سرنانجام دن کیشوت روسی» و سن فرانسیس روسی». این مجموعه را انتشارات کاروان با ترجمه «یوسف قنبر» منتشر کرده است.

کتاب دوزبانه «ارمغان ایرانی»، تازه‌ترین کتاب دکتر محمدعلی اسلامی ندوشن، پس از انتشار مجموعه مقاله‌های ایشان «دیروز، امروز، فردا» راهی بازار کتاب ایران شده است.

ارمغان ایرانی در دو جلد به چاپ رسیده است؛ جلد اول «فارسی- انگلیسی» و جلد دوم «فارسی- فرانسه» بوده و متن سخنرانی‌های ایشان را در بر دارد که چون همیشه دوستاناران فرهنگ، اندیشه و ادب را در ایران‌زمین بهره‌مند خواهد ساخت. برای آشنایی بیشتر مخاطبان، در این مجال اندک به چند نمونه از سخنرانی‌های ایشان اشاره‌یی کوتاه خواهم داشت. یکی از مهم‌ترین سخنرانی‌های ایشان، نزدیک به ۴۰ سال پیش در سمینار بین‌المللی دانشگاه هاروارد(۱۹۶۷) ایراد شده که با عنوان «انسان متجدد و انسان عقب‌مانده» به مسائل حساس جهانی پرداخته است و در شرایط کنونی جهان بیش از هر زمان باید مورد توجه قرار گیرد. ایشان در این باره می‌گویند: «در این مجمع که نمایندگان حدود ۴۰ کشور در آن شرکت داشتند، پیشنهاد کردم برای آنکه مسائل جهان از دید فرهنگ به دیده شود- و نه تنها از دید سیاسی- خوب است انجمنی مرکب از فرهنگ‌مداران کشورهای مختلف که نماینده ملت‌ها باشند و نه تنها دولت‌ها، تشکیل شود، و مسائل حاد جهانی را مورد بحث و بررسی قرار دهد. ولو نظر آنها ضمانت اجرا نداشته باشد، لااقل مرجعی است که با دید فرهنگی به جهان نگاه خواهد کرد.» البته در همان سال در انجمن ایران فرهنگ (در دهلی نو) باز بر این پیشنهاد تاکید می‌کند. در جایی دیگر، با عنوان «معشوق حافظ کیست؟»،

در دانشگاه کپنهاگ (۱۹۸۳)

چنین می‌گویند: «حافظ تنها یک عاشق پریده رنگ رمانتیک نبوده است، مانند «ورتز» یا «رنه» یا «مجنون»؛ بلکه عاشقی واقع‌بین و نقدطلب است، نه تنها چشم عقاب برای دیدن دارد که از خلال پنجره در تاریکی شب از پس نقاب می‌بیند، بلکه با تمام حواس خود به اجزای وجود معشوق نفوذ می‌کند یا او را به جانب خود می‌کشد، با شامه او را از دور می‌بوید، طعم او را می‌چشد، صدایش را می‌شنود، لمس می‌کند که حتی اگر به او نزدیک نشاید. گویی همواره با او در مصاحبت است.»

ارمغان ایرانی

محمدعلی اسلامی ندوشن

انتشارات نغمه زندگی

چاپ اول: ۱۳۸۶

تیراژ: ۲۵۰۰ نسخه

قیمت: ۳۰۰۰ تومان